Rok II. Lwów 15 maja 1884. **Nr. 10.**

Wydawca i redaktor odpowiedzialny: ks. Edward Borawski.

Wychodzi co drugą środę, w objętości jednego arkusza druku.
OGŁOSZENIA przyjmuje się za opłatą 10 ct. od miejsca objętości jednego wiersza drobnym drukiem za każdorazowe umieszczenie. Ner pojedynczy kosztuje 30 ct.
Redakcya, Administracya i Expedycya plac Bernardyński l. 7 we Lwowie, nad "Drukarnią Ludową" I piętro.

PRENUMERATA wynosi: razem z *Wiad. Katol.* rocznie 5 złr. 50 ct.; półrocznie 3 złr.; kwartalnie 1 złr. 60 ct. W ces. niem. razem 10 marek. Sam *Dobry Pasterz* rocznie 3 zł. 50 ct.; półrocz. 2. zł., kwart. 1 zł. W ces. niem. r. 6 marek. Do **Francyi, Włoch, Rumunii** i **Turcyi** kosztują obydwa pisma 12 fr., a do **Ameryki** 3 dolary. Prenumeratę nadsełać należy wprost na ręce redaktora przekazem pocztowym.

DOBRY PASTERZ

ENCYKLIKA PAPIEŻA LEONA XIII
przeciw masoneryi.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA PAPAE XIII

EPISTOLA ENCYCLICA

AD PATRIARCHAS, PRIMATES, ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS UNIVERSOS CATHOLICI ORBIS GRATIAM ET COMMUNIONEM CUM APOST. SEDE HABENTES.

VENERABILIBUS FRATRIBUS PATRIARCHIS PRIMATIBUS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS UNIVERSIS CATHOLICI ORBIS GRATIAM ET COMMUNIONEM CUM AP. SEDE HABENTIBUS

LEO PAPA XIII

Venerabiles Fratres Salutem et Apostolicam Benedictionem!

(Dokoń.) His autem dilapsis, quae sunt tamquam naturae principia ad cognitionem usumque praecipua, *quales futuri sint privati publicique mores*, facile apparet. — Silemus de virtutibus divinioribus, quas absque singulari Dei munere et dono nec exercere potest quisquam, nec consequi: quarum profecto necesse est nullum in iis vestigium reperiri, qui redemptionem generis humani, qui gratiam caelestem, qui sacramenta, adipiscendamque in caelis faelicitatem pro ignotis aspernantur. — De officiis loquimur, quae a naturali honestate ducuntur. Mundi enim opifex idemque providus gubernator Deus: lex aeterna naturalem ordinem conservari iubens, perturbari vetans: ultimus hominum finis multo excelsior rebus humanis extra haec mundana hospitia constitutus: hi fontes, haec principia sunt totius justitiae et honestatis. Ea si tollantur, quod Naturalistae idemque Massones solent, continuo justi et injusti scientia, ubi consistat et quo se tueatur, omnino non habebit. Et sane disciplina morum, quae Massonum familiae probatur unice, et qua informari adolescentem aetatem contendunt oportere, ea est quam et civicam nominant et solutam ac liberam; scilicet in qua opinio nulla sit religionis inclusa. At vero quam inops illa sit, quam firmitatis expers, et ad omnem auram cupiditatum mobilis, satis ostenditur ex iis, qui partim iam apparent, poenitendis fructibus. Ubi enim regnare illa liberius coepit, demota loco institutione christiana, ibi celeriter deperire probi integrique mores: opinionum tetra portenta convalescere: plenoque gradu audacia ascendere maleficiorum. Quod quidem vulgo conqueruntur et deplorant: idemque non pauci ex iis, qui minime vellent, perspicua veritate compulsi, haud raro testantur. Praeterea, quoniam est hominum natura primi labe peccati inquinata, et ob hanc caussam multo ad vitia, quam ad virtutes propensior, hoc omnino ad honestatem requiritur, cohibere motus animi turbidos et appetitus obedientes facere rationi. In quo certamine despicientia saepissime adhibenda est rerum humanarum, maximique exhauriendi labores ac molestiae, quo suum semper teneat ratio victrix principatum. Verum Naturalistae et Massones, nulla adhibita iis rebus fide, quas Deo auctore cognovimus, parentem generis humani negant deliquisse: propter eaque liberum arbitrium nihil *viribus attenuatum et inclinatum* *) putant. Quin immo exaggerantes naturae virtutem et excellentiam, in eaque principium et normam iustitiae unice collocantes, ne cogitare quidem possunt, ad sedandos illius impetus regendosque appetitus assidua contentione et summa opus esse constantia. Ex quo videmus vulgo suppeditari hominibus illecebras multas cupiditatum: ephemeridas commentariosque nulla nec temperantia nec verecundia: ludos scenicos ad licentiam insignes: argumenta artium ex iis, quas vocant *verismi*, legibus proterve quaesita: excogitata subtiliter vitae *artificia* delicatae et mollis: omnia denique conquisita voluptatum blandimenta, quibus sopita virtus conniveat. In quo flagitiose faciunt, sed sibi admodum constant, qui expectationem tollunt bonorum caelestium, omnemque ad res mortales felicitatem abjiciunt et quasi demergunt in terram. — Quae autem commemorata sunt illud confirmare potest non tam re, quam dictu inopinatum. Cum enim hominibus versutis et callidis nemo fere soleat tam obnoxie servire, quam quorum est cupiditatum dominatu enervatus et fractus animus, reperti in secta Massonum sunt, qui edicerent ac proponerent, consilio et arte enitendum, ut infinita vitiorum licentia exsaturetur multitudo: hoc enim facto, in potestate sibi et arbitrio ad quaelibet audenda facile futuram.

Quod ad *convictum attinet domesticum*, his fere continetur omnis Naturalistarum disciplina. Matrimonium ad negotiorum contrahendorum pertinere genus: rescindi ad voluntatem eorum, qui contraxerint, jure posse; penes gubernatores rei civilis esse in maritale vinclum potestatem. In educandis liberis nihil de religione praecipiatur ex certa destinataque sententia: integrum singulis esto, cum adoleverit aetas, quod maluerint sequi. — Atqui haec ipsa assentiuntur plane Massones; neque assentiuntur solum, sed jamdiu student in morem consuetudinemque deducere. Multis jam in regionibus, iisdemque

*) Conc. Trid. Sess. VI, *De Justif.* c. 1.

catholici nominis, constitutum est, ut, praeter conjunctas ritu civili, justae ne habeantur nuptiae: alibi, divortia fieri lege licet: alibi, ut quamprimum liceat, datur opera. Ita ad illud festinat cursus, ut matrimonia in aliam naturam convertantur, hoc est in conjunctiones instabiles et fluxas, quas libido conglutinet, et eadem mutata dissolvat. — Summa autem conspiratione voluntatum illuc etiam spectat secta Massonum, ut institutionem ad se rapiat adolescentium. Mollem enim et flexibilem aetatem facile se posse sentiunt arbitratu suo fingere et, quo velint, torquere: eaque re nihil esse opportunius ad sobolem civium, qualem ipsi meditantur, talem reipublicae educandam. Quocirca in educatione doctrinaque puerili nullas Ecclesiae ministris nec magisterii, nec vigilantiae sinunt esse partes; pluribusque jam locis consecuti sunt, ut omnis sit penes viros laicos adolescentium institutio: itemque ut in mores informandos nihil admisceatur de iis, quae hominem jungunt Deo, permagnis sanctissimisque officiis.

Sequuntur *civilis decreta prudentiae*. Quo in genere statuunt Naturalistae, homines eodem esse jure omnes, et aequa ac pari in omnes partes conditione: unumquemque esse natura liberum: imperandi alteri jus habere neminem: velle autem, ut homines cujusquam auctoritati pareant, aliunde quam ex ipsis quaesitae, id quidem esse vim inferre. Omnia igitur in libero populo esse: imperium iussu vel concessu populi teneri, ita quidem, ut, mutata voluntate populari, principes de gradu dejici vel invitos liceat. Fontem omnium jurium officiorumque civilium vel in multitudine inesse, vel in potestate gubernante civitatem, eaque novissimis informata disciplinis. Praeterea atheam esse rempublicam oportere: in variis religionis formis nullam esse caussam, cur alia alii anteponatur: eodem omnes loco habendas. — Haec autem ipsa Massonibus aeque placere, et ad hanc similitudinem atque exemplar velle eos constituere res publicas, plus est cognitum, quam ut demonstrari oporteat. Jamdiu quippe omnibus viribus atque opibus id aperte moliuntur: et hoc ipso expediunt viam audacioribus non paucis ad peiora praecipitantibus, ut qui aequationem cogitant communionemque omnium bonorum, deleto ordinum et fortunarum in civitatem discrimine.

Secta igitur Massonum quid sit, et quod iter affectet, ex his, quae summatim attigimus, satis elucet. Praecipua ipsorum dogmata tam valde a ratione ac tam manifesto discrepant, ut nihil possit essse perversius. Religionem et Ecclesiam, quam Deus ipse condidit, idemque ad immortalitatem tuetur, velle demoliri, moresque et instituta ethnicorum duodeviginti saeculorum intervallo revocare, insignis stultitiae est impietatisque audacissimae. Neque illud vel horribile minus, vel levius ferendum, quod beneficia repudientur per Jesum Christum benigne parta, neque hominibus solum singulis, sed vel familia, vel communitate civili consotiatis; quae beneficia ipso habentur inimicorum judicio testimonioque maxima. In hujusmodi voluntate vesana et tetra recognosci propemodum videtur posse illud ipsum, quo satanas in Jesum Christum ardet, inexpiabile odium ulciscendique libido. — Similiter illud alterum, quod Massones vehementer conantur, recti atque honesti praecipua fundamenta evertere, adiutoresque se praebere iis, qui more pecudum, quodcumque libeat, idem licere vellent, nihil est aliud quam genus humanum cum ignominia et dedecore ad interitum impellere. — Augent vero malum ea, quae in societatem cum domesticam tum civilem intenduntur pericula. Quod enim alias exposuimus, inest in matrimonio sacrum et religiosum quiddam omnium fere et gentium et aetatum consensu: divina autem lege cautum esse, ne conjugia dirimi liceat. Ea si profana fiant, si distrahi liceat, consequatur in familia necesse est turba et confusio, excidentibus de dignitate feminis, incerta rerum suarum incolumitatisque sobole. — Curam vero de religione publice adhibere nullam, et in rebus civicis ordinandis, gerendis, Deum nihilo magis respicere, quam si omnino non esset, temeritas est ipsis ethnicis inaudita; quorum in animo sensuque erat sic penitus affixa non solum opinio Deorum, sed religionis publicae necessitas, ut inveniri urbem facilius sine solo, quam sine Deo posse arbitrarentur. Revera humani generis societas, ad quam sumus natura facti, a Deo constituta est naturae parente: ab eoque tamquam a principio et fonte tota vis et perenitas manat innumerabilium, quibus illa abundat, bonorum. Igitur quemadmodum singuli pie Deum sancteque colere ipsa naturae voce admonemur, propterea quod vitam et bona, quae comitantur vitae, a Deo accepimus, sic eandem ob causam populi et civitates. Idcirco qui solutam omni religionis officio civilem communitatem volunt, perspicuum est, non iniuste solum, sed etiam indocte absurdeque facere. — Quod vero homines ad conjunctionem congregationemque civilem Dei voluntate nascuntur, et potestas imperandi vinculum est civilis societatis tam necessarium, ut, eo sublato, illam repente disrumpi necesse sit, consequens est, ut imperandi auctoritatem idem gignat, qui genuit societatem. Ex quo intelligitur, imperium in quo sit, quicumque is est, ministrum esse Dei. Quapropter, quatenus finis et natura societatis humanae postulant, legitimae potestati justa praecipienti aequum est parere perinde ac numini omnia moderantis Dei: illudque in primis a veritate abhorret, in populi esse voluntate positum, obedientiam, cum libitum fuerit, abjicere. — Similiter pares inter se homines esse universos nemo dubitat, si genus et natura communis, si finis ultimus unicuique ad assequendum propositus, si ea, quae inde sponte fluunt, jura et officia spectentur. At vero quia ingenia omnium paria esse non possunt, et alius ab alio distat vel animi vel corporis viribus, plurimaeque sunt morum, voluntatis naturarum dissimilitudines, idcirco nihil tam est repugnans rationi, quam una velle comprehensione omnia complecti et illam omnibus partibus expletam aequabilitatem ad vitae civilis instituta traducere. Quemadmodum perfectus corporis habitus ex diversorum existit junctura et compositione membrorum, quae forma usuque differunt, compacta tamen et suis distributa locis complexionem efficiunt pulcram specie, firmam viribus, utilitate necessariam: ita in republica hominum quasi partium infinita propemodum est dissimilitudo; qui si habeantur pares arbitriumque singuli suum sequantur, species erit civitatis nulla deformior: si vero dignitatis, studiorum, artium distinctis gradibus, apte ad commune bonum conspirent, bene constitutae civitatis imaginem referent congruentemque naturae.

Ceterum ex iis, quos commemoravimus, turbulentis erroribus maximae sunt civitatibus extimescendae formidines. Nam sublato Dei metu legumque divinarum verecundia, despecta principum auctoritate, permissa probataque seditionum libidine, proiectis ad licentiam cupiditatibus popularibus, nullo nisi poenarum freno, necessario secutura est rerum omnium commutatio et eversio. Hanc immo commutationem eversionemque consulto meditantur, idque prae se ferunt, plurimi *Communistarum et Socialistarum* consociati greges: quorum coeptis alienam ne se dixerit secta Massonum, quae et consiliis eorum admodum favet, et summa sententiarum capita cum ipsis habet communia. Quod si nec continuo nec ubique ad extrema experiendo decurrunt, non ipsorum est disciplinae, non voluntati tribuendum, sed virtuti religionis divinae, quae extingui non potest, itemque saniori hominum parti, qui societatum clandestinarum recusantes servitutem, insanos earum conatus forti animo refutant.

Atque utinam omnes stirpem ex fructibus judicarent, et malorum, quae premunt, periculorum, quae impendent, semen et initium agnoscerent! Res est cum hoste fallaci et doloso, qui serviens auribus populorum et principum, utrosque mollibus sententiis et assentatione cepit. — Insinuando sese ad viros

principes simulatione amicitiae, hoc spectarunt Massones, illos ipsos habere ad opprimendum catholicum nomen socios et adiutores potentes: quibus quo maiores admoverent stimulos, pervicaci calumnia Ecclesiam criminati sunt de potestate juribusque regiis cum principibus invidiose contendere. His interim artibus quaesita saecuritate et audacia, plurimum pollere in regendis civitatibus coeperunt, ceterum parati imperiorum fundamenta quatere, et insequi principes civitatis, insimulare ejicere, quoties facere secus in gubernando viderentur, quam illi malluissent. — Haud absimili modo populos assentando ludificati sunt. Libertatem prosperitatemque publicam pleno ore personantes, et per Ecclesiam Principesque summos stetisse, quominus ex iniqua servitute et egestate multitudo eriperetur, populo imposuerunt, eumque rerum novarum sollicitatum siti in oppugnationem utriusque potestatis incitaverunt. Nihilominus tamen speratarum commoditatum major est expectatio, quam veritas: immo vero pejus oppressa plebs magnam partem iis ipsis carere cogitur miseriarum solatiis, quae, compositis ad christiana instituta rebus, facile et abunde reperire potuisset. Sed quotquot contra ordinem nituntur divina providentia constitutum, has dare solent superbiae poenas, ut ibi afflictam et miseram offendant fortunam, unde prosperam et ad vota fluentem temere expectavissent.

Ecclesia vero, quod homines obedire praecipue et maxime jubet summo omnium principi Deo, injuria et falso putaretur aut civili invidere potestati, aut sibi quicquam de jure principum arogare. Immo quod civili potestati aequum est reddere, id plane judicio conscientiaque officii decernit esse reddendum. Quod vero ab ipso Deo jus arcessit imperandi, magna est ad civilem auctoritatem dignitatis accessio, et observantiae benevolentiaeque civium colligendae adiumentum non exiguum. Eadem amica pacis, altrix concordiae, materna omnes caritate complectitur; et juvandis mortalibus unice intenta, justitiam oportere docet cum clementia, imperium cum aequitate, leges cum moderatione coniungere: nullius jus violandum, ordini tranquilitatique publicae serviendum, inopiam miserorum, quam maxime fieri potest, privatim et publice sublevandam. „Sed propterea putant“, ut verba usurpemus Augustini, „vel putari volunt, christianam doctrinam utilitati non convenire reipublicae, quia nolunt stare rempublicam firmitate virtutum, sed impunitate vitiorum“ *). Quibus cognitis, hoc esset civili prudentiae admodum congruens, et incolumitati communi necessarium, principes et populos non cum Massonibus ad labefactandam Ecclesiam, sed cum Ecclesia ad frangendos Massonum impetus conspirare.

Utquumque erit, in hoc tam gravi ac nimis iam pervagato malo Nostrarum est partium, Venerabiles Fratres, applicare animum ad quaerenda remedia. — Quia vero spem remedii optimam et firmissimam intelligimus esse in virtute sitam religionis divinae, quam tanto peius Massones oderunt, quanto magis pertimescunt, ideo caput esse censemus saluberrimam istam adversus communem hostem advocatam adhibere virtutem. Itaque quaecumque Romani Pontifices Decessores Nostri decreverunt inceptis et conatibus sectae Massonum impediendis: quaecumque aut deterrendi ab eiusmodi societatibus aut revocandi causa sanxerunt, omnia Nos et singula rata habemus atque auctoritate Nostra Apostolica confirmamus. In quo quidem plurimum voluntate christianorum confisi, per salutem singulos suam praecamur quaesumusque, ut religioni habeant vel minimum ab iis discedere, quae hac de re Sedes Apostolica praeceperit.

Vos autem, Venerabiles Fratres, rogamus, flagitamus, ut collata Nobiscum opera, extirpare impuram hanc luem, quae serpit per omnes reipublicae venas, enixe studeatis. Tuenda Vobis est gloria Dei, salus proximorum: quibus rebus in dimicando propositis, non animus Vos, non fortitudo deficiet. Erit prudentiae vestrae iudicare, quibus potissimum rationibus ea, quae obstabunt et impedient, eluctanda videantur. — Sed quoniam pro auctoritate officii Nostri par est probabilem aliquam rei gerendae rationem Nosmet ipsos demonstrare, sic statuite, primum omnium reddendam Massonibus esse suam, dempta persona, faciem: populosque sermone et datis etiam in id Litteris episcopalibus edocendos, quae sint societatum eius generis in blandiendo alliciendoque artificia, et in opinionibus pravitas, et in actionibus turpitudo. Quod pluries Decessores Nostri confirmarunt, nomen sectae Massonum dare nemo sibi quapiam de caussa licere putet, si catholica professio et salus sua tanti apud eum sit, quanti esse debet. Ne quem honestas assimulata decipiat: potest enim quibusdam videri, nihil postulare Massones, quod aperte sit religionis morumve sanctitati contrarium: verumtamen quia sectae ipsius tota in vitio flagitioque est et ratio et causa, congregare se cum eis, eosve quoquo modo iuvare, rectum est non licere.

Deinde assiduitate dicendi hortandique pertrahere multitudinem oportet ad praecepta religionis diligenter addiscenda: cuius rei gratia valde suademus, ut scriptis et concionibus tempestivis elementa rerum sanctissimarum explanentur, quibus christiana philosophia continetur. Quod illuc pertinet, ut mentes hominum eruditione sanentur et contra multiplices errorum formas et varia invitamenta vitiorum muniantur in hac praesertim et scribendi licentia et inexhausta aviditate discendi. — Magnum sane opus: in quo tamen particeps et socius laborum vestrorum praecipue futurus est Clerus, si fuerit, Vobis adnitentibus, a disciplina vitae, a scientia litterarum probe instructus. Verum tam honesta caussa tamque gravis advocatam desiderat industriam virorum laicorum, qui religionis et patriae caritatem cum probitate doctrinaque coniungant. Consociatis utriusque ordinis viribus, date operam, Venerabiles Fratres, ut Ecclesiam penitus et cognoscant homines et caram habeant: eius enim quanto cognitio fuerit amorque maior, tanto futurum maius est societatum clandestinarum fastidium et fuga.

Quocirca non sine caussa idoneam hanc occasionem nacti, renovamus illud, quod alias exposuimus, Ordinem Tertium Franciscalium, cuius paullo ante temperavimus prudenti lenitate disciplinam, perquam studiose propagare tuerique oportere. Eius enim, ut est ab auctore suo constitutus, haec tota est ratio, vocare homines ad imitationem Jesu Christi, ad amorem Ecclesiae, ad omnia virtutum christianarum officia: propterea que multum posse debet ad societatum nequissimarum supprimendam contagionem. Novetur itaque quotidianis incrementis isthaec sancta sodalitas, unde cum multi expectari possunt fructus, tum ille egregius, ut traducantur animi ad libertatem, ad fraternitatem, ad aequalitatem iuris: non qualia Massones absurde cogitant, sed qualia et Jesus Christus humano generi comparavit et Franciscus secutus est. Libertatem dicimus filiorum Dei, per quam nec Satanae, nec cupiditatibus, improbissimis dominis, serviamus: fraternitatem, cuius in Deo communi omnium procreatore et parente consistat origo: aequalitatem, quae iustitiae caritatisque constituta fundamentis, non omnia tollat inter homines discrimina, sed ex vitae, officiorum, studiorumque varietate mirum illum consensum efficiat et quasi concentum, qui natura ad utilitatem pertinet dignitatemque civilem.

Tertio loco una quaedam res est, a maioribus sapienter instituta, eademque temporum cursu intermissa, quae tamquam exemplar et forma adsimile aliquid valere in praesentia potest. Scholas seu collegia opificum intelligimus rebus, simul et moribus, duce religione, tutandis. Quorum collegiorum utilitatem si maiores nostri diuturni temporis usu et periclitatione

*) Epist. CXXXVII, al. III, ad Volusianum, c. V. n. 20.

*

senserunt, sentiet fortasse magis aetas nostra, propterea quod singularem habent ad elidendas sectarum vires opportunitatem. Qui mercede manuum inopiam tolerant, praeterquam quod ipsa eorum conditione uni ex omnibus sunt caritate solatioque dignissimi, maxime praeterea patent, illecebris grassantium per fraudes et dolos. Quare iuvandi sunt maiore qua potest benignitate, et invitandi ad societates honestas, ne pertrahantur ad turpes. Hujus rei caussa collegia illa magnopere vellemus auspiciis patrocinioque Episcoporum convenienter temporibus ad salutem plebis passim restituta. Nec mediocriter Nos delectat, quod pluribus jam locis sodalitates ejusmodi, itemque coetus patronorum constituti sint: quibus propositum utrisque est, honestam proletariorum classem juvare, eorum liberos, familias, praesidio et custodia tegere, in eisque pietatis studia, religionis doctrinam, cum integritate morum tueri. — In quo genere silere hoc loco nolumus illam spectaculo exemploque insignem, de populo inferioris ordinis tam praeclare meritam societatem, quae a Vincentio patre nominatur. Cognitum est quid agat, quid velit: scilicet tota in hoc est, ut egentibus et calamitosis suppetias eat ultro, idque sagacitate modestiaque mirabili: quae quo minus videri vult, eo est ad caritatem christianam melior, ad miseriarum levamen opportunior.

Quarto loco, quo facilius id, quod volumus, assequamur, fidei vigiliaeque vestrae majorem in modum commendamus juventutem, ut quae spes est societatis humanae. — Partem curarum vestrarum in ejus institutione maximam ponite; nec providentiam putetis ullam fore tantam, quin sit adhibenda major, ut iis adolescens aetas prohibeatur et scholis et magistris, unde pestilens sectarum afflatus metuatur. Parentes, magistri pietatis, Curiones inter christianae doctrinae praeceptiones insistant, Vobis auctoribus opportune commonere liberos et alumnos de eiusmodi societatum flagitiosa natura, et ut mature cavere discant artes fraudulentas et varias, quas earum propagatores usurpare ad illaqueandos homines consueverunt. Immo qui adolescentulos ad sacra percipienda rite crudiunt, non inepte fecerint, si adducant singulos, ut statuant ac recipiant, inscientibus parentibus, aut non auctore vel Curione vel conscientiae judice, nulla se unquam societate obligaturos.

Verum probe intelligimus communes labores nostros evellendis his agro Dominico perniciosis seminibus haudquaquam pares futuros, nisi caelestis dominus vineae ad id, quod intendimus benigne, adiuverit. — Igitur ejus opem auxiliumque implorare necesse est studio vehementi ac sollicito, quale et quantum vis periculi et magnitudo necessitatis requirunt. Effert se insolenter, successu gestiens, secta Massonum, nec ullum jam videtur pertinaciae factura modum. Assectae ejus universi nefario quodam foedere et occulta consilorum communitate juncti operam sibi mutuam tribuunt, et alteri alteros ad rerum malarum excitant audaciam. Oppugnatio tam vehemens propugnationem postulat parem; nimirum boni omnes amplissimam quamdam coeant opus est et agendi societatem et precandi. Ab eis itaque petimus, ut concordibus animis contra progredientem sectarum vim conferti immotique consistant; iidemque multum gementes tendant Deo manus supplices, ab eoque contendant, ut christianum floreat vigeatque nomen: necessaria libertate Ecclesia potiatur: redeant ad sanitatem devii: errores veritati, vitia virtuti aliquando concedant. — Adiutricem et interpretem adhibeamus Mariam Virginem matrem Dei, ut, quae a conceptu ipso Satanam vicit, eadem se impertiat improbarum sectarum potentem, in quibus perspicuum est contumaces illos mali daemonis spiritus cum indomita perfidia et simulatione revieviscere. — Obtestemur principem Angelorum caelestium, depulsorem hostium infernorum, Michaelem: item Josephum Virginis sanctissimae sponsum, Ecclesiae catholicae patronum caelestem salutarem: Petrum et Paulum Apostolos magnos, fidei christianae satores et vindices invictos. Horum patrocinio et communium perseverantia precum futurum confidimus, ut coniecto in tot discrimina hominum generi opportune Deus benigneque succurrat.

Caelestium vero munerum et benevolentiae Nostrae testem Vobis, Venerabiles Fratres, Clero populoque universo, vigilantiae vestrae commisso, Apostolicam Benedictionem peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XX Aprilis An. MDCCCLXXXIV, Pontificatus Nostri Anno Septimo.

LEO PP. XIII.

Stosunek kościołów zakonnych do proboszczów.

II.

(Ciąg dalszy.) Z tego, cośmy dotychczas powiedzieli, możnaby zarzucić, że w takim składzie rzeczy dla gmin, w których się znajdują klasztory, może parafialna służba boża łatwo być ograniczoną, ponieważ grozi niebezpieczeństwo, że dla wiernych stanie się kościół parafialny obcym i że odpadną od związku parafialnego. Nie da się wprawdzie zaprzeczyć, że takie niebezpieczeństwo zajść może, ale zapytać się godzi, czy podobne odstręczenie się jest tak dalece szkodliwem dla zbawienia dusz wiernych, jak tego niejednokrotnie się obawiają. Jeżeli tylko wierni obowiązki swe religijne wypełniają, jeżeli z korzyścią słuchają Mszy św. i t. d., w takim razie powinno być obojętnem, czy do tego przyczynia się kler świecki, czy też zakonny. Co apostoł Paweł do Filipensów 1, 18 pisze o głoszeniu św. Ewangelii: „*Quid enim? Dum omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem, Christus annuntietur; et in hoc gaudeo, sed et gaudebo*“, to i tu ma swe znaczenie. Że się przez to zbawienie dusz ułatwia, przemawia zatem wszystko i to powinno duszpasterzy cieszyć: przed tą zasadniczą rzeczą ustąpić winny wszystkie drobnostkowe skrupuły i drażliwości. Zresztą odstręczania się parafian od swego kościoła nie trzeba się tak dalece obawiać, jak to zazwyczaj głoszą. Wszystkie prawa parafialne w całej pełni pozostają w ręku proboszcza, a kościół strzegł je zawsze najostrzejszemi przepisami przed naruszeniem i obcym zamachem; kongregacye rzymskie badały zawsze jak najsumienniej skargi pod tym względem wnoszone i udzielały swej pomocy, jeśli tego było potrzeba.

Przyjąwszy powyższy wywód za zasadę, że proboszcz nie może zakonnikom zabraniać odprawiania po klasztorach tych funkcyj kościelnych, które nie są parafialnemi (*functiones ecclesiasticae non parochiales*) wynika ztąd, ze zakonnicy mogą w swych kościołach wykonywać wszystkie *funkcye wielkiego Tygodnia*, oczywista z wyjątkiem święcenia wody do chrztu; tu należy także święcenie światła w dniu N. P. Maryi Gromnicznej i posypywanie popiołem w Środę popielcową. Że w dekrecie kongregacyi obrzędów (z r. 1703) wyrażono, iż prawo celebrowania sumy w Wielki Czwartek przysługuje proboszczowi (*missam solemnem feria quinta in Coena Domini spectare ad parochum*), to rozumieć należy to tylko o kościołach brackich, ale tego nie można odnosić do kościołów klasztornych, ponieważ zakonnicy, już to na mocy przywilejów, już to powszechnego zwyczaju, uprawnieni są do uroczystego odprawiania także i tego nabożeństwa. Tylko co do dzwonienia w Wielką Sobotę odnosi się i do nich przepis Leona X: „*Prima pulsatio campanarum in Sabbato Sancto spectat* **ad ecclesiam digniorem**“. Co zaś do godności, to kościół katedralny stoi wyżej, niż parafialny, a ten znów wyżej niż klasztorny. W miejscowościach zatem, gdzie się znajdują tylko kościoły parafialne i klasztorne, winny te ostatnie ustąpić pierwszeństwa w dzwonieniu kościołom parafialnym, chociażby nawet uroczysta Msza św. dnia tego

u nich wpierw była odprawioną. Tem tłumaczy się dodatek w przytoczonem orzeczeniu S. Congr. Episc. et Reg. z 14 marca 1879 do pierwszego dubium: *„excepto Sabbato Sancto“*.

Ponieważ w najnowszych czasach w skutek zaburzeń kościelnych władze świeckie w różnych krajach Europy pozniosiły klasztory, a zakonników rozproszyły z ognisk wspólnego życia, nabrała przeto znaczenia praktycznego kwestya, jak się ma rzecz z przywilejami klasztornemi. Penitencyarya wydała najprzód w r. 1867, a następnie w r. 1872, dla zakonników wydalonych z klasztorów obszerne prawidła i wskazówki (porówn. *De Angelis'a* Praelectiones jur. can. tom II. part. 2 pg. 175, 499.; Nouv. Revue Theol. V. pg. 342, 199)., z których odnośne do naszej kwestyi ustępy przytaczamy. Zakonnicy, wydaleni ze swych domów, zmuszeni odosobnione w świecie prowadzić życie, zawiśli są co do kościelnego porządku i karności od jurysdykcyi Ordynaryatu, w którego obrębie obecnie mieszkają, co się zaś tyczy dyscypliny zakonnej i obowiązków, wynikających ze złożenia ślubów, o ile to da się pogodzić z obecnemi stósunkami życia, podlegają swym przełożonym i winni im posłuszeństwo. Domy zakonne, zniesione przez władzę państwową, winny podlegać jurysdykcyi prowincyała, skoro w nich mieszka wspólnie przynajmniej *trzech* członków zakonu, a między nimi przynajmniej jeden jest kapłanem. W takim też razie winien nimi kierować mianowany *ad hoc* przełożony. Ci wspólnie żyjący zakonnicy, również jak ich kościoły i domy, mają te same przywileje, co i przedtem, i tę samą *immunitatem jurisdictionis Ordinarii*. To samo ma swe zastosowanie i w tym wypadku, gdyby w klasztorze mieszkał tylko jeden zakonnik, skoro kilku innych znalazłszy umieszczenie w pobliżu, codziennie chodzą do kościoła klasztornego, aby tam Mszę św. odprawiać, spowiedzi słuchać i dopełniać innych funkcyj kościelnych; skoro chociażby w zakrystyi albo w jakiej izbie klasztornej zgromadzają się regularnie na naradę nad sprawami zakonu i konwentu. Proboszcz nie może zakonników, żyjących osobno i oddzielnie od innych współbraci, a mieszkających w jego parafii, zobowiązywać do pełnienia funkcyj parafialnych, wyjąwszy jeśli do tego obowiązani są z jakiego szczególnego tytułu.

Co do zakonników francuzkich, wydalonych ze swych klasztorów, którzy zmuszeni są żyć jako księża świeccy, postanowił Leon XIII dnia 30 lipca 1881, że winni są posłuszeństwo biskupom, w których dyecezyi mieszkają *„etiam in muneribus sacri ministerii obeundis ac praesertim in cura animarum exercenda“*. To prawidło rozszerzono także na instytuty i kongregacye o pojedynczych ślubach. (*Nouv. Revue théol.* XIII pg. 456.)

Do funkcyj służby bożej należą następnie *processye*. Powszechną regułą jest, że tylko proboszczom wolno odbywać publiczne processye po swej parafii, zakonnikom zaś tylko w swych kościołach i klasztorach, albo w około kościoła. Sprawę tę uregulował najprzód dekret Urbana VIII z 27 lipca 1628: *„Sacra Congregatio* (była to umyślnie przez Urbana do tego mianowana kongregacya) *censuit Regularibus et Confraternitatibus in Regularium ecclesiis erectis esse permissum, in eorum ecclesia et claustro tantum processiones facere et non extra. Si vero ecclesia claustro careat, eiusdem regularibus et Confraternitatibus licere processiones facere intra ambitum dumtaxat earumdem ecclesiarum, hoc est prope muros ecclesiae, sive exeundo ab una janua et intrando per aliam sive per eandem et semper prope muros ecclesiae et non extra dictum ambitum, nisi de consensu et licentia Ordinarii, aut cum cruce parochi.... Privilegiis tamen Apostolicis per hoc decretum minime derogatum censeatur“*, to postanowienie Urbana znajduje się prawie w dosłownem brzmieniu w dekrecie powszechnym z r. 1705 w n. 21 i 22. Wynika ztąd, że zakonnicy mogą ze swego kościoła odbywać procesye w większym okręgu tylko za przyzwoleniem biskupa. „Jest rzeczą całkiem pewną“, mówi Benedykt XIV Instit. 105 n. 52, „że pozwolenie samego biskupa wystarcza, chociażby poprzednio proboszcze przeciw temu się oświadczyli i swego przyzwolenia odmówili“ i powołuje się przytem na orzeczenia Kongregacyi obrzędów i Soboru. — Co się tyczy apostolskich przywilejów w powyższym dekrecie przez Urbana VIII przytoczonych, należy wspomnieć przedewszystkiem o przywileju Dominikanów, który im nadał Pius V. W konstytucyi jego *Dudum felicis* wyraźnie czytamy, że Dominikanie mogą w niedzielę w oktawie Bożego Ciała odbywać procesyą z Najś. Sakramentem w tych miejscach, gdzie się ich konwenty znajdują; że mogą wyznaczyć sobie raz na zawsze dzielnice miasta, ulice i place, któremi chcą drogę obrać, a nikt nie powinien im stawiać przeszkód. Ciż sami zakonnicy mogą według przywileju Benedykta XIII, każdym razem pierwszej niedzieli października w sposób dozwolony i dowolny odbywać procesye różańcowe i obrać sobie drogę przez którąbądź parafią (*ingrediendo limites cujuscumque parochiae, Ordinarii licentia minime requisita et absque assistentia parochi, ac cum omni pompa*) Papież Grzegorz XIII rozszerzył w r. 1873 konstytucyą *Cum interdum* pozwolenie odbywania procesyi Bożego Ciała wśród oktawy, a szczególniej w niedzielę, na wszystkie zakony w ten sposób, że nie potrzebują nawet pozwolenia proboszcza, przez którego parafią procesya odbyć się ma i że mogą nieść swój własny krzyż przy tej sposobności (*Barbosa de officio parochi* cap. 12 n. 15). Dla tego też mówi Bonix De jure regul. vol. II. pg. 340: *„In dictis processionibus impedire nequit parochus, ne Regulares propriam crucem erigant“*.

(Dok. nast.)

Z trybunału administracyjnego.

Agent handlowy, Edgard Raskowic w Tryeście, katolik i ożeniony z katoliczką, oświadczył w r. 1870, że porzuca religię katolicką, i że zostaje odtąd bezwyznaniowcem. Jednocześnie prosił, aby dwoje dzieci, urodzonych przed tym aktem deklaracyi, zapisane zostały w listę ludności miasta Tryestu, ponieważ nie były dotychczas ochrzczone; nie mniej czworo dzieci, urodzonych już po roku 1870, polecił zapisać w rejestra bezwyznaniowców, czemu magistrat zadość uczynił. Później Namiest. tryesteńskie zmieniło to postanowienie i nakazało Raskowicowi, aby tak dzieci urodzone przed deklaracyą bezwyznaniowości, jak i te, które urodziły się po tej deklaracyi, dał ochrzcić według obrządku katolickiego, i wychowywał w religii katolickiej. Ministerstwo wyznań i oświaty potwierdziło powyższe orzeczenie, powołując się na to, że w obecnym wypadku nie miała miejsca zmiana religii, i że żadne z dzieci nie ukończyło lat siedmiu. Przeciwko tej decyzyi udał się ojciec do Trybunału administracyjnego, który w tych dniach zajmował się tą sprawą. Trybunał orzekł, że orzeczenie ministerstwa co do dzieci urodzonych po wystąpieniu ojca z Kościoła katolickiego, **ma być zniesione**, co się zaś tyczy dwojga dzieci, które przedtem na świat przyszły, **zatwierdzone**. W pierwszym wypadku przyjął Trybunał, że oświadczenie bezwyznaniowości nie jest identyczne z przejściem na inną religię, że przeto tutaj mają być przestrzegane te przepisy, które były decydującemi przy urodzeniu dzieci. W drugim wypadku Trybunał był tego zdania, iż przez to, że ojciec stał się bezwyznaniowym, a matka pozostała katoliczką, małżeństwo przybrało charakter małżeństwa mięszanego, przeto dzieci, urodzone po deklaracyi bezwyznaniowości ojca, mają być traktowane

**

według zasad obowiązujących małżeństwa mieszane; ponieważ zaś w obecnym wypadku chodzi o chłopców, przeto ci mają pójść za wyznaniem ojca i być wpisani w metryki bezwyznaniowych.

Podając to orzeczenie do publicznej wiadomości, konstatujemy z naszej strony, że najnowsza ta decyzya Trybunału administracyjnego nie zgadza się z dawniejszem orzeczeniem tegoż Trybunału w podobnej sprawie. W każdym razie wypadek ten wykazuje jaskrawo, jak niezmiernie trudną jest rzeczą zastósować wynalazek bezwyznaniowości, którego rodzicem jest *bürgerministeryum* (Giskra-Herbst), do istniejących stosunków prawnych.

Kwestye kanoniczne i teologiczne.

1) **Obowiązek odszkodowania ze strony przechowawcy, w razie gdy mu skradziono pieniądze, pieczy jego oddane** *W linckim kwartalniku* czytamy następujący ciekawy wypadek: *Proboszcz N. miał pod swym kluczem obok znacznej sumy własnych pieniędzy, nadto jeszcze:*

I. *35 zł. stypendyum na 60 Mszy św., które miał odprawić. Pieniądze te zanotował wprawdzie w dotyczącym dzienniku, lecz zmieszał je z swemi zapasami pieniężnemi;*

II. *pewną kwotę, uzbieraną na cele missyjne, którą otrzymał do przesłania biskupiemu konsystorzowi, przyczem (wewnątrz przesyłki) był załączony szczegółowy wykaz datków i ich celu, czego jednak nie przejrzał;*

III. *30 zł. kwartalnej płacy swej gospodyni, która powierzając mu książeczkę na 50 zł. opiewającą, prosiła go zarazem, aby i te 30 zł. złożył w kasie oszczędności;*

IV. *płacę kwartalną dwóch innych służących, razem 30 zł. wynoszącą, którą miał zamiar również w kasie oszczędności na ich rzecz ulokować i już je nawet w osobnej paczce odłożył;*

V. *12 zł. czynszu dzierżawnego z gruntów kościelnych* i

VI. *winkulowaną obligacyę fundacyi mszalnej na 100 zł., na którą mu właśnie nadesłał Konsystorz kwit ratyfikowany.*

Podczas nabożeństwa w dniu „Wszystkich Świętych", kiedy cała służba domowa była w kościele, a tylko drzwi boczne od ulicy przymknięto, wdarł się złodziej drzwiami nie zamkniętemi do kancelaryi proboszcza i zabrał wszystkie pieniądze. — Przypuściwszy tedy, że złodzieja nie można wyśledzić, lub że nawet w razie wytropienia go nie da się szkoda wynagrodzić, zachodzi pytanie, kto ma ją ponieść, a względnie czy dotyczący proboszcz obowiązanym jest do odszkodowania, lub nie?

Ad I. Stypendya mszalne są, jak wiadomo, ofiarami kapłanowi złożonemi. Z przyjęcia ich wypływa dla niego istotna *obligatio celebrandi*, czyli że winien ad intentionem dantis *fructus speciales sacrificii applicare*. Według teraźniejszej dyscypliny kościelnej *nie* jest to tylko *eleemosyna, stips*, lecz jest to species *pacti* i jako takie według zasad Teologii moralnej podlegają przepisom zasadniczym *de contractibus*; należą do t. z. *contractus onerosi* i stoją na równi z kontraktem kupna i przedaży, przyczem atoli Kościół wyklucza najsurowiej wszelkie symoniackie kombinacye. W chwili odbioru takiej ofiary staje się kapłan panem, właścicielem złożonej kwoty, musi ją jednakowoż aż do czasu persolucyi uważać tylko za *depositum*. W wypadku tu przytoczonym ponosi proboszcz N. szkodę i winien zgodnie z obowiązaniem się odpowiednią liczbę Mszy św. cichych, czy spiewanych odprawić, a nadto organiście, służbie kościelnej i t. d. wypłacić ze swego, co należy. Obowiązek ten staje się tem cięższym, że proboszcz pominął przepis kościelny lub dyecezalny, nakazujący, aby pieniądze za intencye mszalne, podobnie jak i kościelne, przechowywać w osobnym *ad hoc* schowaniu.

Ad IV. Zasługa sług jeszcze nie została wypłaconą; nie stała się własnością dotyczących sług, zatem kapłanowi N. *res periit*. Proboszcz więc N. obowiązany jest jeszcze raz uiścić te należytości. Nie może go tu zasłonić okoliczność, że już je umyślnie odłożył i że chciał wypłacić przynależną kwotę, ani też że miał zamiar pieniądze korzystnie dla dotyczących osób ulokować. Działał on tu jako rzecznik bez umocowania, a do tego jeszcze był opieszałym, bo gdyby był wcześniej uczynił zadość obowiązkowi, nie mógłby był złodziej popełnić kradzieży tych pieniędzy. Że też samę należytość 2 razy wypłacić musi, jest dla niego zarazem odpowiednia kara, gdy (albo ponieważ) zaniedbał zastosować się do statutu dyecezalnego, nakazującego punktualną wypłatę należytości. Te zatem 2 pozycye I i IV uważane są za *jego własne pieniądze*. Obowiązany jest zatem proboszcz N. do ich odszkodowania.

Natomiast pozycye II, III, V i VI mieszczą obce, w zarząd powierzone pieniądze, których proboszcz N. jest tylko *depositarius, mandatarius;* co do tych skradzionych pieniędzy nie jest on sam przez się *in foro conscientiae* do odszkodowania obowiązanym. Nie jest bowiem *fur*, ani *possessor rei alienae*, ani nawet *positive lub negative cooperans*. Nie zachodzi tu także właściwe poszkodowanie (*damnificatio*, zniszczenie lub pomniejszenie cudzej własności bez pożytku dla krzywdzącego); a gdyby i ten wypadek miał miejsce, to i tak nie dadzą się tu do proboszcza N. zastosować owe 3 nieodzowne warunki odszkodowania, t. j. 1) *causa injusta*, 2) *efficax* i 3) *theologice culpabilis*. Wprawdzie możnaby tu wątpić, czy dla ochrony tyle obcego grosza użył dostatecznej baczności i pieczy, jakie nakazują roztropność, doświadczenie i odnośne przepisy, — ale on sam czynnie nie przyłożył się do szkody: nie on bowiem, nie przypadek, lecz złodziej był tu ową *culpa efficax*. Że nie było domowników, że wewnątrz nie pozamykano, to można co najwięcej wziąć za *causa accidentalis, occasio furti* Proboszcz N. czuł się przed i potem wolnym od *culpa theologica*, od jakiegokolwiek grzesznego współczynu lub niedbałości; uznawał za za swój obowiązek, obce mienie przechować jak swe własne i niem taksamo zarządzać i chciał to uczynić; nie marzył nawet o jakiemś niebezpieczeństwie, a po wykryciu kradzieży czuł się złamanym. Tu więc nie miała miejsca *injuria formalis*, t. j. *voluntas nocendi saltem indirecta, sed praevisio damni injusti saltem in confuso*, — a zatem nie ma tu podmiotowego grzechu i obowiązku restytucyi (*Müller* Th. mor. II §, 139; *Gury* Comp. Th. mor. I. n. 659; *Delama*, Tract. de justit. et jure n. 328). Gdyby nawet na widok haniebnego faktu robił sobie wyrzuty, że przecież mógł był przedtem poczynić kroki odpowiednie dla bezpieczeństwa powierzonych pieniędzy, to było to i tak już *po* zaszłym wypadku, a nie *przed* kradzieżą; — możnaby mu tylko przypisać *defectus advertentiae*, a więc co najwyżej *culpam levem*. O tem *ex sententia communiori et probabiliori* pouczają zgodnie moraliści ze św. Alfonsem: *Qui grave damnum intulit, sed ex culpa levi, ad nihil tenetur*. Niektórzy twierdzą przecież, że tu zachodzi obowiązek *sub veniali*, że zatem proboszcz N. winien odszkodować pewną część, w stósunku do swej winy (tak cfr. *Müller* Th. mor. II §. 139 g. 3). *Jeżeli* jego wina nie była grzechem (ciężkim), to nie jest proboszcz N. pod grzechem ciężkim obowiązanym w miejsce złodzieja szkodę pokrzywdzonym w pozycyach II, III, V i VI wynagrodzić, bo kto ciężko nie zawinił, nie może ciężko odpowiadać; może nawet stronom, które na nim domagają się zwrotu, bez skrupułów wskazać drogę prawa, winien tylko gotowym być do spełnienia tego, co wyrok sądowy nakaże.

Zachodzi tu atoli pytanie, czy proboszcz N. nie jest obowiązanym *in foro externo* do odszkodowania, lub czy nie byłoby poradniej *dobrowolnie* (ze względów roztropności) pokryć krzywdę? Co do V i VI, gdzie chodzi o majątek kościelny, którego włodarzem i przechowawcą jest w pierwszym rzędzie proboszcz, nakazują przepisy *austryackie*, że papiery wartościowe i gotówkę, wyjąwszy zapasy do 50 zł., ma się przechowywać w ubezpieczonej kasie kościelnej i pod 3 kluczami: proboszcza i dwóch prowizorów kościelnych, co uniemożliwia przypisanie winy z przypadku, nadużycia i złości. Nieznajomość tych przepisów byłaby *ignorantia crassa*, a nieprzestrzeganie ich rażącem niedbalstwem (§. 1324 i 1331 allg. bürg. G. Bl.), a zatem *culpa lata*, więc ważnem przekroczeniem jurydycznem, jakiego nie dopuszczają się nawet zwykli ludzie w tego rodzaju interesach (cfr. *Gury*, Comp. Th. mor. I, n. 657). Trudno nawet przypuścić, żeby proboszcz N. nigdy o tem nie pomyślał, żeby zatem nie był *theologice culpabilis*; miał również w ciągu 3 do 5 tygodni dosyć czasu i okazyj do zawołania prowizorów kościelnych i do włożenia papierów i pieniędzy do kasy. Na mocy tedy tych przepisów prawnych, że mianowicie prawidłowe postępowanie byłoby może przed szkodą zasłoniło, może być proboszcz N. pociągniętym do odpowiedzialności, i w takim razie *post sententiam judicis* obowiązanym jest także *in conscientia* do odszkodowania. Praktyczne wyrównanie między zwolnieniem z moralnego a obowiązkiem odszkodowania z jurydycznego punktu widzenia znajduje tu swoje zastosowanie. Proboszcz N. ma naturalnie natychmiast Ordynaryatowi swemu, jako zarządcy dóbr kościelnych dyecezalnych, o fakcie tym donieść, celem zasięgnięcia rady i otrzymania stosownego wyroku w tej sprawie, przyczem może prosić, aby go uwolniono od wszelkiej odpowiedzialności, wszelako może najporadniejszą byłoby rzeczą pokryć gotówką krzywdę wyrządzoną, aby uniknąć w następstwie dochodzeń nieprzyjemnych, a w dodatku przykrych uwag i upomnień ze strony władz dotyczących.

Co do obligacyi stypendyjnej winien proboszcz N. natychmiast donieść sądowi i podając wartość nominalną, datę i numer winkulacyi, prosić o amortyzacyę, a względnie o wydanie duplikatu. (Dla złodzieja winkulowana obligacya długu państwowego, która nie ma kuponów i talonów, jest bez wartości, a nawet umożliwia jego wykrycie i pociągnięcie do odszkodowania lub poniesienia odpowiedniej kary). Koszta musi ponieść sam proboszcz, ponieważ przez zaniedbanie obowiązku stał się winnym i obowiązanym jest moralnie czynić odtąd, co może, aby szkodę wynagrodzić.

Ad. III. W stosunku do swej gospodyni jest proboszcz N. przechowawcą i dobrowolnym mandataryuszem. Ponieważ zobowiązanie jego nie przynosi mu żadnej korzyści, nie odpowiada więc za tę przypadkową szkodę. Mógł on wprawdzie *ex promissione et charitate* jak najspieszniej złożyć powierzone sobie pieniądze w kasie oszczędności, przez coby uniemożliwił krzywdę, ponieważ atoli nie przyjął na się tego obowiązku z tytułu kontraktu i tylko grzeczność wyświadczyć chciał, a ani termin nie był ustanowiony, przeto też *ex justitia* nie jest do zwrotu obowiązanym. Może w tym wypadku sama gospodyni zawiniła, gdy przepomniała zwrócić uwagę służby na obowiązek czuwania nad mieniem domu, lub gdy bez wiedzy może i woli proboszcza N. udała się na nabożeństwo nieobowiązkowe, nie pamiętając o zabezpieczeniu domu przed kradzieżą. W pierwszym wypadku winien proboszcz *ex justitia*, a w drugim tylko *ex charitate* wszystko uczynić, aby szkodę zmniejszyć, albo ją powetować; powinien zatem natychmiast donieść kasie oszczędności, powinien wypłatę książeczki Nr.... zabronić, przez co przynajmniej włożoną już kwotę uratuje, a umożliwi wykrycie złodzieja. Że o tej kradzieży donieść trzeba także sądowi i policyi, rzecz się sama rozumie.

Ad II. W tym wypadku, gdyby nawet jurydyczna i moralna wina zachodziła, możnaby uzasadnić uwolnienie od restytucyi, ponieważ nie ma właściciela tych pieniędzy; dawcy zrzekli się sami swej własności, a dla każdego z nich byłaby zresztą szkoda poniesiona tylko *parva materia*, a odbiorcy (donatarii) nie wiedzieli o tem, ani nie przyjęli jeszcze ofiar. Możeby duszpasterz właśnie dla tego restytuował, ponieważ skradzione pieniądze są ofiarami sierót i ubogich, które na jaki dobry cel miały być użyte, ażeby wszelkiego uniknąć podejrzenia o sprzeniewierzenie tych zebranych groszy. Zresztą nie wiadomo, kto dał i ile? Możeby dało się wybadać zbierającą osobę? Co do reszty, niech sobie postąpi, jak może najlepiej. Najlepsza atoli w takim razie rada jest wszelkie datki pieniężne zawsze przejrzeć, odliczyć i do protokołu czynności, a nadto do dziennika kasowego zanotować.

W obec omówionej kwestyi roztropność radzi mieć zawsze następujące punkta na pamięci: 1) Co czynić masz, co czynić chcesz, czyń zaraz bez odwłoki. 2) W przezorności czyń raczej więcej, niż mniej; trzymaj się zawsze *partis tutioris*, gdy chodzi o zarząd cudzego dobra. 3) *Exemplum esto fidelium* także co do zachowania porządku i punktualności, choćby ci się zdawało, że o rzecz drobną chodzi; wykonuj wszystko, co przepisy, rozum, i doświadczenie wskazują, a to z religijnej pobudki: „*Euge serve bone, quia in modico fuisti fidelis.* 4) Będziesz restytuował zawsze dobrowolnie, choćby nie było ścisłego obowiązku, a to dla ukarania własnej lekkomyślności, ze względu na słuszność odnośnie do poszkodowanych ubogich, ze względu na siebie samego, abyś nie stracił dobrej opinii u swoich owieczek. 5) *Circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus.* (Św. Jan Chryz.)

---

2. **W sprawie egzaminu kandydatek zakonnych i nowicyuszek.** Jak wiadomo, w myśl przepisu św. Soboru trydenckiego, powinny kandydatki do zakonów przed wstąpieniem do zakonu, a nowicyuszki przed złożeniem św. professyi, poddać się examinowi biskupa dyecezalnego, albo jego delegata. Z tego powodu obowiązaną jest przełożona klasztoru na miesiąc przed przyjęciem kandydatki do nowicyatu i przed złożeniem ślubów nowicyuszki uwiadomić o tem biskupa. Jeżeliby tego nie uczyniła, tak długo jest w swym urzędzie zasuspendowaną, jak długo biskup uzna to za stósowne. (Cfr. S. Trid. sect. 25 de Regul. et Monial. cap. 17). Na wypadek zaś, gdyby biskup albo jego delegat examinu tego nie przedsięwziął, to przez to przyjęcie do zakonu i złożenie professyi *nie jest nie* ważnem (S. Congr. C. T. Ferraris, Mon. art. 1 n. 70 i 95). Gdyby w ciągu 15 dni, od dnia uwiadomienia rachując, do egzaminu tego nie przystąpiono, natenczas *superiores exempti* mogą bez dalszych kroków zezwolić na przyjęcie do zakonu. (S. Pius. V. Const. 41). Examin ten odbywać się winien *nie* za klausurą, lecz odnośny kapłan ma zająć miejsce po za kratkami (*ante crates*) (*Ibidem*). O co zaś ma się kapłan, do podjęcia takiego egzaminu od biskupa upoważniony, pytać kandydatki do zakonu albo nowicyuszki? **Tylko** o to, czy **dobrowolnie**, *czy nie zmuszona*, lub *ulegając namowie*, *obiera sobie stan zakonny* i *czy wie, co czyni* (Ferraris, Mon. art. 1, n. 60). *Inne* pytania, które się do tego punktu nie ściągają, nie wchodzą w ramy tego egzaminu. Sobór bowiem trydencki chciał przez ten egzamin zapewnić **wolność** przy składaniu ślubów (bezwątpienia tak uroczystych, jak i wieczystych). Nie możnaby zatem aprobować tego sposobu postępowania, gdyby wymagano, aby kandydatka albo nowicyuszka przed delegowanym kapłanem składała pewnego rodzaju spowiedź i aby oznajmiała stan swojej duszy, albo niektóre pokusy z przeszłego lub teraźniejszego życia. Badanie stanu duszy należy do spowiednika. S. papież Pius V rozporządził odnośnie do

tego egzaminu, co następuje: **Alias** *interrogationes, quam eas, quae praefatum Concilium Tridentinum jubet fieri, omnino* **prohibemus**; *et similiter volumus, quod Puellae, seu Novitiae ipsae ad* **alias** *interrogationes respondere* **minime teneantur**. *(Const. 41 — Et si mendicantium)*.

Egzamin ten nie ma także na celu wyrobienia sobie sądu o **zdolności** kandydatki albo nowicyuszki, gdyż sąd o tem przysługuje przełożonym zakonnym. Mimo to dla przełożonych zakonnych są przy tej okazyi bardzo pożądane te badania, które mają na celu udzielanie rad roztropnych. Tak n. p. mogą być nowo wybranej przełożonej nie znane *państwowe* przepisy, odnoszące się do przyjmowania i składania profesyj dla małoletnich i osób, z zagranicy pochodzących. Wyjaśnienie w tej kwestyi należy jej dać, a ona pewnie przyjmie je z wdzięcznością.

Ze źródła kompetentnego otrzymaliśmy następujące pismo:

Quomodo Judaei e pagis eliminandi?

Quisnam nostrum nondum dolet de lugubri pagorum nostrorum statu, in quibus Judaei de die in diem numerosius fixas capiunt sedes? Et quis nostrum non doleat, certo sciens, ibi jam statutam esse desolationem, ubi Judaei in numero majori inveniuntur. Depravatio morum, ebrietas, furta et his similia vitia altius necesse agant radices, ubicunque Judaei cum catholicis promiscue pagum inhabitant. Sudor et labor parochi ibi frustraneus.

Quae autem causa hujus numerosae Judaeorum per pagos dispersionis? Nulla alia — nisi facilitas sese ditandi. Et quomodo tam facile in pagis Judaei ditantur? — quomodo hoc fit, ut tempore brevi ad proprias perveniant domos et agros proprios? — Mercatura — dices fors — magnum ipsis confert lucrum, ebrietas vigens confert ipsis divitias. Ecce duo fontes, unde copiosam hauriunt pecuniam.

Ex parte concedo, ebrietatem rusticorum et mercaturam ditare Judaeos — sed ex parte tantum.

Praecipuus enim fons affluentiae eorum et vera eorum auri fodina alibi est quaerenda. Et ubinam? — In hisce furtis parvis, quae famuli et liberi frequentissime committunt. Furatur servus grana frumenti domino suo, et ubinam illa abscondit? — nonne apud Judaeum? Furatur filius, furatur filia parenti ova, mel, pulmentum et res alias, ad mercaturam aptas et ubinam hasce asportat? — nonne ad Judaeum? Omnes fures hi — et quisnam numerabit illos — in domo Judaei certa habent receptacula et incitamentum efficax ad amplius furandum. Ecce fons amplus ditationis maximorum Crucis inimicorum.

Visne fontem hunc obstruere? — visne ejicere Judaeos e tua parochia et parochianos tuos rectis restituere moribus? Ad hoc praestandum unicum tantum adstat auxilium. Qualenam? — Denegatio absolutionis tam servis furtivis, quam furtivis liberis, qui furta sua in manus reponunt Judaeorum — cum certo discrimine tamen. Furi servo denego absolutionem pro furto etiam minimo — donec restituat, si potest — cui restituendum est. Furi filio aut filiae denego etiam absolutionem, donec furtum suum revelet patri aut matri (cui vult), quo peracto redeat iterum ad confessionem.

Et quidnam dices ad haec? — Ingrediens parochiam meam, inveni hic Judeaeos sat multos, quorum numerus de anno in annum adhuc augebatur. Multi enim Abrahae filii convolarunt hic numerose, consortes suos nil laborantes et tamen divites esse, conspicientes. Et ego meditabar diu noctuque, quomodo ingratos hospites hos tollerem e medio parochiae meae. Sed meditatio mea remansit initio vana. Post longius demum tempus inveni medium — Deo adjuvante — contra ulteriorem Judaeorum in vicinitate mea propagationem — medium supra memoratum.

Et ecce! hodie jam facies parochiae meae omnino est renovata. Mores boni jam restituti, ebrietas eradicata. Et fures evanuerunt jam et cum his magna ex parte evanuerunt etiam Judaei. Nonnulli eorum emigraverunt in Americam, alii alibi se contulerunt — videntes — negotia sua hic amplius jam non prosperare.

Et ubi non diu ante numerus Judaeorum attigit 95 — hodie neque 30 inveniuntur amplius — et hos etiam in aliquam terram Canaan exinde mox migraturos spero.

Experto crede Ruperto. Fac similiter et similia mox comprobabis experientia tua — ad gaudium tuum et magnam Dei gloriam. *L. P.*

Decyzye i dekreta śś. Kongregacyj.

W nrze 81 **„Moniteur de Rome“** z dnia 7 kwietnia b. r. czytamy decyzyę św. Kongregacyi Soboru **w sprawie praktyki lekarskiej** przez **duchownych**. Podajemy ją tu w całej rozciągłości, dla przypomnienia granic, w jakich Kościół pozwala kapłanom na wykonywanie praktyki lekarskiej. Oto, co tam czytamy:

Ordinis S. Benedicti — Facultates exercendi artis medicae. Kościół Matki boskiej w Monserrat, w Hiszpanii, i przyłączony do niego klasztor Benedyktynów, zbudowane na wierzchołku góry i oddalone o kilka godzin drogi od miejscowości, gdzie mieszka lekarz, nie mają rychłej pomocy, gdy kto z licznych członków zakonnych lub z napływających zewsząd pielgrzymów zachoruje. Z tego powodu opat klasztoru wniósł prośbę do Papieża, w której przedstawiając, że w klasztorze znajduje się zakonnik, który jako świecki biegle wykonywał sztukę lekarską i chirurgiczną, a wstąpiwszy potem do zakonu, ma obecnie 70 lat, upraszał, aby z specyalnych powodów — w jakich się klasztor znajduje, pozwoliła Stolica święta na wykonywanie rzeczonemu zakonnikowi praktyki lekarskiej i chirurgicznej w razie konieczności na rzecz mieszkańców klasztoru i pielgrzymów. Przeciwko tej prośbie podniesiono z urzędu w św. Kongregacyi Soboru zarzut, że w ogóle duchownym i zakonnikom jest zabronionem wykonywać sztukę lekarską lub chirurgiczną, i że ten zakaz opiera się na regule 6 Soboru w Reims z r. 1131 i na 9 Soboru lateraneńskiego z r. 1139, zwłaszcza gdy chodzi o operacye chirurgiczne, jak kauteryzacye (t. j. palenie ciała), krajanie, a to z przyczyny popadnięcia w *irregularitas*. Wprawdzie Papieże pozwalali niekiedy zakonnikom wykonywać praktykę lekarską, lecz to pozwolenie udzielali głównie zakonnikom, należącym do missyj, gdyż to, jak wspomina Benedykt XIV, może być pożyteczne dla postępu samychże missyj. Zresztą tego rodzaju pozwolenia zawisłe są od pewnych warunków, takich, jakie stawia n. p. Propaganda dla krajów missyjnych, t. j. aby postulant odznaczał się dokładną znajomością sztuki lekarskiej, aby ją wykonywał bezpłatnie, z wyłączeniem atoli pewnych operacyj chirurgicznych nawet w tych miejscowościach, w których nie ma lekarzy świeckich. Co do chirurgii w szczególności, to pozwolenie, o które chodzi, z wszelką bywa udzielane trudnością, a to z powodu, że zachodzi tu obawa popadnięcia w *irregularitas*. W obecnym wypadku postulant domaga się nawet pozwolenia wykonywania chirurgii, t. j. na używanie w razie potrzeby żelaza i ognia, i dla tego nie zdaje się być rzeczą właściwą, aby prośbę jego uwzględniono.

W uwagach, czynionych z urzędu przeciw prośbie, zacytowano słynny dekret Innocentego III in cap. *Tue nos de homicidio*, w którym jest przytoczony przykład o zakonniku, który popadł w *irregularitas*, za przecięcie wrzodu w gardle pewnej niewiasty, która w skutek tego umarła; wprawdzie umarła nie z powodu samejże operacyi, lecz że wbrew przepisowi zakonnika wystawiła się na działanie powietrza, zanim rana

zagojoną była. Z drugiej zaś strony na poparcie prośby przytoczono, że wedle starodawnej dyscypliny kościelnej, wykonywanie sztuki lekarskiej nie było zabronione tym, co otrzymywali święcenia kapłańskie. Tradycya n. p. uczy, że ewangelista Łukasz św. wykonywał praktykę lekarską nawet po wyniesieniu swem do godności kapłańskiej. To samo czynili inni Święci, jak św. Giovenade, biskup z Narni, św. Euzebiusz, biskup z Vercell. W późniejszych czasach Kościół uznał wprawdzie za stósowne zakazać praktyki lekarskiej zakonnikom i duchownym, lecz zakaz nie był tak dalece bezwzględnym, aby wykluczał wszelki wyjątek w wypadkach poszczególnych. Aby wyjątek w wypadku, o który chodzi, mógł nastąpić, przemawia za nim jako ważne motiwum trudność dla klasztoru i pielgrzymów uzyskania bezzwłocznie pomocy lekarza, podczas gdy z drugiej strony posiada klasztor zakonnika, w medycynie uzdolnionego. W końcu, aby prośba tego rodzaju mogła być uwzględnioną, potrzebna jest, według Benedykta XIV, rekomendacya ze strony przełożonego postulanta. A to poparcie właśnie nastąpiło w wypadku obecnym. Stąd nic nie zdaje się sprzeciwiać żądanej koncesyi i cała ta kwestya załatwioną być może z zachowaniem atoli zwykłych w takich razach klauzul i ograniczeń. Na podstawie tych uwag, IEm. Kardynałowie śś. Kongregacyi Soboru na posiedzeniu 16 lutego 1884 odpowiedzieli, jak następuje:

Pro gratia ad quinquennium, dummodo exerceatur gratis, et absque ustione vel incisione, facto verbo cum Sanctissimo.

Pod d. 25 stycznia 1884 wydała św. Kongr. biskupów i zakonników dekret, na mocy którego zakonnicy, przechodzący z jednego zakonu do drugiego, nie mają, jak dotychczas, składać w nowym zakonie najprzód vota simplicia, a dopiero po trzech latach śluby uroczyste, lecz *po odbyciu w nowym zakonie nowicyatu*, **mają być zaraz przypuszczani do ślubów uroczystych**. Okazyę do tej zmiany dotychczasowej praktyki dał prowincyał Karmelitów bosych, w austryackiej prowincyi, O. Serafion Wentzl z Lincu, który następujące Stolicy św. przedstawił pismo:

Beatissime Pater! P. Provincialis Carmelitarum Discalceatorum in regno Austro-Hungarico, occasione responsionis, quam apud publicas ephemerides cognovit, datae a S. Congreg. Ep. et Reg. sub die 15 Julii 1868, sequens dubium proponit: *utrum vir religiosus professus legitime vota solemnia in Ordine suo et deinde in alium Ordinem ingressus, possit valide et licite solemnem professionem emittere* **statim post Novitiatum**, *an teneatur praemittere novum triennium professionis votorum simplicium, juxta decretum „Neminem latet“ die 19 Martii 1867?*

Sacra Congregatio EE. S. R. E. Cardinalium Negotiis et Consultationibus Epporum et Regul. praeposita, perpenso dubio supra inscripto respondendum censuit, prout respondet: **Affirmative** *ad primam partem*, **negative** *ad secundam.*

Romae 25 Januarii 1884.

L. S. *I. Card. Ferieri*, Praef. m. p.

J. Massoti, Secr. m. p.

Kronika.

Rzym. *Kollegium amerykańskie*, którego dobra z pod konwersyi majątku św. Propagandy, jak wiadomo, uratowała energia rządu Stanów Zjedn., zastało założone w r. 1860 ze składek katolików amerykańskich, a to celem utworzenia z niego szkoły dla wykształcenia młodych missyonarzy przedewszystkiem dla missyj w Indyach. Grunt, na którym wznosi się zakład, został swojego czasu podarowany przez Stolicę św. rządowi Stanów Zjednoczonych. Od czasu otwarcia jego płynęły z kół ludności katolickiej w Ameryce obfite składki i darowizny na rozszerzenie i utrwalenie, to też majątek kollegium dochodzi do miliona blisko dolarów. Uczniowie zakładu, wyłącznie narodowości amerykańskiej, kształcą się nietylko w językach plemion indyjskich, pomiędzy które mają nieść pochodnie ewangelii i cywilizacyi, lecz nabierają gruntownej znajomości ich obyczajów, zwyczajów, tradycyi i historyi, i sposobią się tak, aby mogli pośród nawróconych stale przemieszkiwać i rozwijać ciągłą błogą działalność.

Austrya. Według zapewnień dzienników wiedeńskich ustawa kongrualna jeszcze w ciągu bieżącej sessyi ma zostać załatwioną. Wyrobiło się bowiem w sferach najwyższych przekonanie, iż przedmiot ten jest pilny i nie cierpi zwłoki. — *Germania* berlińska, dając pogląd w liście rzymskim na stanowisko mocarstw europejskich do Stolicy św., tak się wyraża o Austryi: „Trudno jest w chwili obecnej podać pewne ściśle dane o stosunku Austryi do Stolicy św. Ograniczamy się tylko na zaznaczeniu, iż rząd wiedeński musi to widzieć, jak mocno podupadł jego wpływ w Watykanie w skutek milczenia w sprawie Propagandy. Właśnie w tym czasie, gdy był w drodze do osiągnięcia stanowczej przewagi we wszystkich sprawach, odnoszących się do missyj katolickich, nastąpił w jego polityce zwrot niepomyślny. Obawa wejścia w kolizyę z gabinetem włoskim sprawiła, iż pominął nie bacznie sposobności wzmocnienia i ugruntowania swojego wpływu“. — W skutek encykliki papieskiej przeciw wolnomularzom, uczniowie ósmej klasy gimnazyum w Kaloczy (w Węgrzech) wykonali z własnego natchnienia przed ołtarzem Najśw. Panny Maryi w tamtejszym kościele OO. Jezuitów uroczystą przysięgę, iż żaden z nich nigdy nie da się wciągnąć do tajnego stowarzyszenia. Po stósownem przemówieniu O. Rostyego do młodzieńców, odczytał każdy z nich własnoręcznie napisane przyrzeczenie i złożył dokument ten w ręce ks. katechety.

Rossya. Rektorem akademii katolickiej w Petersburgu został mianowany ks. prałat Franciszek Albin *Symon.* Ks. Symon pochodzi z Wołynia. Szkoły i seminaryum kończył w Zytomierzu, po ukończeniu którego w r. 1850 wysłany był do akademii petersburskiej, zostającej podówczas pod kierunkiem ks. Bereśniewicza. Dalsze nauki ks. Symon pobierał w Monachium, gdzie pod wpływem Döllingera, wiernego jeszcze Kościołowi, wyrobił w sobie i rozwinął poczucie naukowe, które go wybornie usposabia do oddziaływania na młodzież. Ks. Symon był ostatecznie prałatem przy katedrze żytomirskiej, a wykładając przedtem w akademii, dał się poznać ze swoich pedagogicznych zdolności. Zakład pozyskuje w nim wybornego zwierzchnika. Jesto najlepszy wybór, jaki na to ważne i wpływowe stanowisko można było uczynić. — Nowy rektor liczy lat 40 i jest z rzędu 6 rektorem akademii.

Syrya. W zeszłym roku wspominaliśmy o powrocie kilku wiosek schizmatyckich dyecezyj *Hauran* i *Bostra* na łono Kościoła katolickiego. Zawdzięczyć to należy niezmordowanej gorliwości tamtejszego arcybiskupa grecko katolickiego msgra Aggiara. Tenże dostojnik dla podtrzymania wiary sprowadził do tych wiosek *Bazylianów św. Zbawiciela*, a ci nie tylko utwierdzili nawróconych w św. wierze, i w życiu katolickiem, lecz sprowadzili zarazem jeszcze innych do jedności z Kościołem. Obecnie donosi *Moniteur de Rome* o nawróceniu całej wioski Turnages, koło góry Harman położonej, która dawniej 200 greków-schizmatyków, a dziś liczy tyluż gorliwych katolików. Chęć do powrotu na łono Kościoła objawiła również sąsiednia wioska Ginna. Mieszkańcy jej posłali delegatów do msgra Aggiara w tym celu, delegaci położyli ciału za warunek powrotu do Kościoła zatrzymanie kalendarza juliańskiego. Arcybiskup jednak oświadczył im, że warunku tego przyjąć nie może, ponieważ jest przeciwny praktyce ogólnej patryarchatu grecko-katolickiego w Antyochii.

Zarazem wyłożył im motywa, przemawiające za przyjęciem kalendarza gregoryańskiego i wyjaśnił im artykuły wiary katolickiej, w których się różnią schizmatycy od katolików. Skutek był ten, że najznakomitsze rodziny w Ginna wyrzekły się błędów i przyjęły katolicyzm. Dla nawrócenia reszty trwających w uprzedzeniu swem wieśniaków przybyli już do Ginna OO. Bazylianie. Przekonywują oni upartych, że przyjęcie kalendarza gregoryańskiego nie przeszkadza wcale zachowaniu obrządku greckiego i dyscypliny Kościoła wschodniego. Msgr. Aggiar w apostolskiej swej gorliwości, aby żniwo Boże tem większe przyniosło owoce, zebrał w ostatnich tygodniach znaczną liczbę kapłanów i zakonników swej dyecezyi w Damaszku na ćwiczenia duchowne. Sam przewodniczył rekollekcyom według metody św. Ignacego, biorąc zarazem za temat do swych przemów takie kwestye, jak: o boskiej missyi rzymskiego Pontyfikatu; o korzyściach, jakie na Kościół z jedności z namiestnikiem Chrystusa spływają i o chwale Kościoła greckiego, jak długo pozostawał w jedności z Głową Kościoła, a poniżeniu, skoro odłączył się od jedności katolickiej. Te ćwiczenia, napełniwszy nowym duchem uczestników tychże, rokują dla dzieła apostolstwa najpiękniejsze nadzieje. Msgra Aggiara uważają tam za człowieka iście opatrznościowego. Bez kapitałów i pieniędzy znajduje na wszystko fundusze. Utrzymuje własnym kosztem OO. Bazylianów, ponosi koszta nabożeństw w nowo założonych kościołach katolickich i szkółek katolickich, które eryguje, gdzie tylko się da.

Brazylia. *Osservatore Romano* donosi, że rząd brazylijski złożył komisyę, ktora na podstawie ustawy, przyjętej w r. 1870, ma poczynić przygotowania do sekularyzacyi dóbr klasztornych. Dobra te mają być sprzedane kolonistom, a zakonnikom i zakonnicom wyznaczone pensye.

Archidyecezya lwowska.

Ks. Ant. Królicki, expozyt w Burakówce, otrzymał kan. instytucyę na beneficyum w Niżniowie. — Ks. Jan Eiselt uwolniony został na prośbę od obowiązków supl. katech. semin. pedag. w Stanisławowie, a na jego miejsce ks. dr. Kazim. Loga zamianowany supl. katechetą. — Ks. Jul. Łukaszkiewicz, dla słabości uwolniony od obowiązków kooperatora w Skale, zamieszkał w Bóbrce, ad Dukla, w dyecezyi przemyskiej.

Przeniesieni: ks. Franc. Gut z Horodenki do Skały; ks. Karol Trembecki z Kałusza do Horodenki; ks. Leop. Towtkiewicz z admin. w Niżniowie na wik. do Chorostkowa; ks. Ant. Sylwester do Załoziec; ks. Kaz. Łaś, odzyskawszy nadwątlone zdrowie, do Wyżnian i ks. Ign. Wajda z Wyżnian do Kałusza.

Zmarł: we Lwowie, d. 12 b. m., opatrzony śś. Sakramentami, O. Franc. Jarzębiński, były prowincyał OO. Dominikanów i wysłużony nauczyciel szkoły głównej ludowej, ur. 1814, ord. 1842.

Dyecezya tarnowska.

Do *konkursu parafialnego* w d. 5 i 6 maja zgłosiło się tym razem dwóch tylko kandydatów, z których jeszcze jeden zachorował, zdawał więc tylko jeden, ks. Marcin Brożonowicz, wik. z Myślenic, i został *unanimiter* approbatus.

Prezentę na probostwo w Lubczy otrzymał ks. Józef Lenartowicz, wik. z Radgoszczy.

Zaproszenie do przedpłaty.

Tom pierwszy dzieł ś. p. *ks. Aleksego Prusinowskiego,* wielkopolskiego Skargi, oddaliśmy do druku. Tom ten obejmować będzie obok portretu i obszernego życiorysu sławnego kaznodziei, pisarza i męża czynu, napisanego znamienitem piórem na podstawie licznych i dokładnych źródeł, a przedstawiającego znaczny ustęp najnowszéj historyi Wielkopolski, wszystkie jego

kazania i mowy żałobne pogrzebowe i przygodne

i składać się będzie z 30—35 arkuszy. Świetne te pod względem krasomówstwa, wzorowego języka, religijnego nastroju, uznane przez ludzi znakomitych w piśmiennictwie naszem, między innemi przez Zygmunta Krasińskiego, za arcydzieła wymowy, przyjęte zostaną, tuszymy, przez duchowieństwo wszystkich ziem polskich ze szczerą radością, tem więcej, że wiele z tych mów bibliograficzną są już dzisiaj rzadkością, a niektóre wcale drukowane nie były. Zapraszamy dla tego do licznej przedpłaty. Tom ten pierwszy w drodze przedpłaty kosztować będzie 4 zł. w. a. (za co już przesyłka opłacona będzie); po wyjściu z druku 6 zł. Przedpłatę przesyłać prosimy pod naszym adresem:

Ks. Wład. Jaskulski,
redaktor *Przegl. kośc.* w Poznaniu,
ulica seminaryjska l. 2.

Z drukarni Ludowej we Lwowie pod zarządem Stanisława Baylego.